

آموزش

● چگونه ترغیب خواننده به خواندن خبر

دکتر نعیم بدیعی

که دبیر سرویس ما که خود سالها در روزنامه با شیوه قدیمی تنظیم خبر آشنا بود می گفت، با آنچه استادان روزنامه نگاری بر مبنای تحقیقات وسیعی که بر روی مخاطبان صورت گرفته، می گویند، فاصله بسیار است. امروز هم من به خبرنگاران تازه کار خود می گویم آن شیوه قدیمی را کنار بگذارند و خبر را به «سبک هرم وارونه»^۲ تنظیم کنند.»

بخواند، اگر مطالب مهم را در «تیترا»^۱ و یا در ابتدای خبر نویسی، دیگر برای خواندن چه باقی می ماند.»

اب. روزنامه نگار می گفت: «بعدها که اوم ارتباطات - سنم و اصول روزنامه نگاری و خصوصا اصول خبر نویسی را بیاموزم، از تفاوت فاحشی که بین دو نظر وجود دارد، آگاه شدم، دانستم که بین آنچه

ی از روزنامه نگاران قدیمی تهران است: «زمانی که کار را در تحریریه به شروع کردم، تازه دیپلم دبیرستان گرفته بودم و محل کارم سرویس ستانها بود. آن زمان، دبیر سرویس ما وقتی خبری را تنظیم می کنی، مثل این است که یک داستان را می نویسی، همه مطالب را نباید همان ابتدا باید مطالب را طوری بنویسی که به ابهام برای خواننده وجود داشته فکر کند که باید پاراگراف بعد را هم

2- Inverted- pyramid style

1- Title (F), Headline (E)

● تحقیقات موجود نشان می‌دهد که تعداد خوانندگان هر خبر با تعداد پاراگراف‌های آن رابطه معکوس دارد.

■ سبک مناسب نگارش مطالب خبری

استدلال روزنامه‌نگار قدیمی سرویس شهرستانها، هنوز هم در تحریریه بسیاری از روزنامه‌های ما، به‌خصوص در شهرستانها وجود دارد. این دیدگاه که خواننده را باید با ارائه مطالب مبهم و گنگ به خواندن خبر مجبور کرد، ممکن است ناشی از تأثیر سبک نگارش مطالب داستانی بر مطالب خبری باشد. این نکته فراموش می‌شود که خواننده روزنامه، به عنوان یک مخاطب پویا، مطالب خبر را انتخاب می‌کند. خواننده در

بعضی از خبرها فقط تیتر آن را می‌خواند، در بعضی دیگر، تیتر و یکی دو پاراگراف اول خبر را می‌خواند و برخی خبرهای دیگر را که بتواند «نیازهای آتی و آتی» او را تأمین کند، تا انتها دنبال می‌کند (۲).
کوشش خبرنگاران باید بر این پایه استوار باشد که تیتر را طوری انتخاب کنند که ضمن هماهنگی با پاراگراف اول خبر، خواننده را به خواندن لید ترغیب کند و نه اینکه او را از خواندن خبر باز دارد. انتخاب تیتر و لید مبهم، خواننده را به خواندن خبر جلب نمی‌کند. به خبر زیر توجه کنید:

■ سبک هرم وارونه

این تیتر و لید، اکثریت خوانندگان را به خواندن خبر ترغیب نمی‌کند، بلکه آنان را از خواندن خبر باز می‌دارد. البته در مقاله، بحث ما در اطراف تیتر و مشکلات نگارش آن نیست، بلکه نگارش قسمتهای بعد از تیتر مورد نظر است، تیتر خود بحث جداگانه‌ای را طلب می‌کند. همچنین، موضوع انتخاب خبر از انبوه رویدادها در یک روز معین برای تأمین نیازهای خبری خواننده نیز، در مقاله دیگر به آن اشاره شده است (۳).

براساس تحقیقاتی که بویژه در ۲۰ سال اخیر صورت گرفته، مناسبترین سبک نگارش برای مطالب خبری روز، سبک هرم وارونه است (۴). منظور از سبک هرم وارونه، این است که بر خلاف شیوه سنتی نگارش خبر یا نگارش مطالب داستانی، چنانچه «مهمترین مطلب» رویداد در ابتدای خبر و کم‌ارزشترین مطلب در انتهای خبر قرار می‌گیرد. مطالب هر قسمت، با در نظر گرفتن ارتباط مطالب با یکدیگر، و با توجه به میزان اهمیت آنها از بالا به پایین تنظیم می‌شود. پاراگراف اول خبر را در این سبک «لید»^۲ خبر می‌نامیم.

سبک هرم وارونه یکی از کارآترین روشهای انتقال اطلاعات است. باید دانست که اکثر خوانندگان روزنامه، حدود نیم تا یک ساعت از

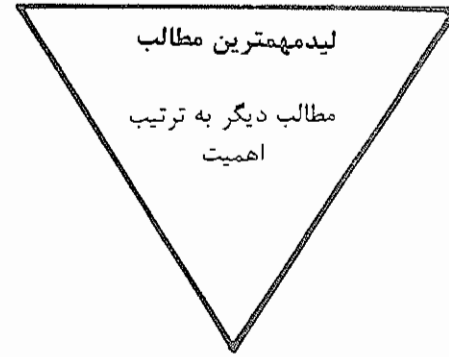
سخنرانی مهم وزیر امور خارجه در مجمع عمومی سازمان ملل

برای تشکیل نظامی مستی بر
تجاوز و توسعه‌طلبی بیام
اسرائیل به ثبوت رسید. در
خلال این دوران مردم فلسطین
که جز سلاقه و پابندی به
سرمین و زادگاه خود گناه
سازار از ابتدای ش...

فاجعه در یک جمله خلاصه
می‌شود: تجاوز صهیونیسم با
حمایت استعمار و اشغال
سرمین اسلامی مردم فلسطین
توسعه طلبی تدریجی اسرائیل و
دست‌انزایی به سرزمین‌های
بهر

جمهوری اسلامی - بعد از
جمهوری اسلامی - بعد از
فهر بروز در همین اجلاس
ویژه عمومی سازمان ملل که
در ایسوپورک برگزار شد،
دکتر ولایتی وزیر خارجه
جمهوری اسلامی ایران
سخنرانی به این شرح ایراد
کرد.

● منظور از سبک هرم وارونه این است که برخلاف شیوه سنتی نگارش خبر چکیده «مهمترین مطلب» رویداد در ابتدای خبر و کم‌ارزشت‌ترین مطلب در انتهای خبر قرار می‌گیرد.

وقت خود را بیشتر صرف خواندن روزنامه می‌کنند، خواننده معمولاً خواندن خبر را با «تیترا» شروع می‌کند، اگر آن خبر را مربوط به کار و زندگی‌اش یافت، به خواندن بقیه خبر ادامه می‌دهد.

تحقیقات موجود نشان می‌دهد که تعداد خوانندگان هر خبر با تعداد پاراگراف‌های آن رابطه معکوس دارد، یعنی هرچه خبر طولانی‌تر باشد، تعداد خوانندگان آن کمتر است. اکثر خوانندگان روزنامه تیترا خبر را می‌خوانند، ولی تعداد خوانندگان با افزایش تعداد پاراگراف‌ها کمتر می‌شود. بدیهی است، این رابطه به کیفیت رویداد، شیوه نگارش و ارائه خبر بستگی دارد. (۴)

■ «لید» خبر

همان‌طور که اشاره شد، به پاراگراف اول خبر در سبک هرم وارونه «لید» می‌گویند. این پاراگراف و تیترا، مهم‌ترین قسمت خبر است. «لید» در زبان انگلیسی به معنی «هدایت و راهنمایی» است، در حقیقت، پاراگراف اول یا «لید» در سبک هرم وارونه می‌تواند خواننده خود را به خواندن متن خبر هدایت (ترغیب) کند و یا او را از خواندن خبر بازدارد. این‌که گفته می‌شود لید «چکیده مهم‌ترین مطالب» است، نباید با «خلاصه خبر»^۴ اشتباه شود. لید، خلاصه خبر نیست، چکیده مهم‌ترین بخش خبر است، همان است که اکثریت خوانندگان پس از خواندن خبر برای یکدیگر تعریف می‌کنند. لید معمولاً یک جمله یا حداکثر دو جمله است.

نگارش لید خبری خوب کاری بسیار مهم است. خبرنگار باید فوراً خواننده را در جریان مهم‌ترین قسمت رویداد قرار دهد. داستان‌نویسان معمولاً چندین صفحه را صرف

4- News Summary

توصیف ماجرا می‌کنند و در اواسط یا اواخر نوشته، به موضوع اصلی ماجرا می‌پردازند. در نگارش خبر برای روزنامه نمی‌توان این روش را به کار گرفت، زیرا احتمال زیادی دارد که باعث خستگی خواننده شود، به طوری که آن خبر را رها کند و خبر دیگری را بخواند. هدف در ارائه مطالب خبری باید انتقال پیام باشد نه اتلاف وقت خواننده. لید مبهم و گنگ خواننده خبر را از دست می‌دهد. اگر لید مهم‌ترین مطلب یک رویداد را به روشنی بیان کند، احتمال اینکه خواننده خبر را بخواند، زیادتر است. نوشتن چکیده مهم‌ترین بخش یک رویداد با استفاده از کلمه‌های ساده، کار آسانی نیست. به همین خاطر است که بسیاری از روزنامه‌های بزرگ دنیا افراد خاصی را فقط برای لیدنویسی در تحریریه خود به کار می‌گیرند. در گذشته رسم چنین بوده است که لیدخبر به تمام سؤال‌های مربوط به عناصر خبر^۵ (که؟ کجا؟ کی؟ چه؟ چرا؟ چگونه؟) پاسخ دهد، ولی امروز این روش منسوخ شده است. (۶) لیدی که به شش عنصر خبر پاسخ دهد- مگر در موارد استثنایی- پیچیده و طولانی است در ضمن، این احتمال وجود دارد که جواب بعضی از سؤالها در ابتدای خبر لازم نباشد. هنگام تهیه لید، باید موارد زیر را در نظر داشت:

- * کدام یک از نکته‌های واقعه از دیگری مهمتر است؟
- * تغییرهای جدید رویداد چه بوده است؟
- * چگونه می‌توان با کمترین کلمه‌ها بهترین لید را نوشت؟

■ لید بی‌محتوا و لید بامحتوای زیاد

به‌طور کلی، هر رویداد حاوی مطالب مهم و جالبی است که می‌توان چکیده مهم‌ترین قسمت آن را در لید خبر قرار داد. خبرنگار باید از نوشتن مطالب کلی و بی‌محتوا که چیزی به خواننده نمی‌دهد، خودداری کند. به نمونه‌های زیر توجه کنید.

رئیس کل بانک مرکزی ایران که به جمهوری عربی سوریه سفر کرده بود ساعت ۱۲/۱۰ دیروز به تهران بازگشت.

وی هنگام ورود به فرودگاه مهرآباد طی یک مصاحبه اختصاصی با خبرنگار خبرگزاری جمهوری اسلامی ضمن تشریح نتایج این سفر نقطه‌نظرش را در زمینه نحوه توسعه مبادلات بین دو کشور و نیز

سروریس اجتماعی؛ سمینار شش روزه رؤسای آموزش و پرورش سرار کشور صبح امروز با سخنان دکتر حبیبی معاون اول رئیس‌جمهوری در محل اردوگاه شهیدباهنر تهران به کار خود پایان داد.

بنا به گزارش خبرنگار ما، دکتر حبیبی در سخنان خود مشارکت مردم در اداره امور مربوط به آموزش و پرورش و هماهنگی مدیران را مورد تاکید قرار داد.

وی گفت: فعالیت مناسب آموزش و پرورش در طول انقلاب به خاطر حضور

زنجان- خبرنگار جلسه شورای مسکن استان زنجان با حضور وزیر مسکن و شهرسازی و به ریاست موسوی استاندار زنجان تشکیل شد.

تبریز- خبرنگار جلسه شورای اداری استان آذربایجان شرقی به ریاست مهندس پرهیزکار استاندار تشکیل شد.

وزیر آموزش و پرورش که بمنظور شرکت در سمینار مسئولان تربیت بدنی کشور به مشهد سفر کرده بود در یک مصاحبه مطبوعاتی در جمع خبرنگاران به سؤالات مطرح شده پیرامون مسایل ورزشی و اهمیت آن در مدارس پاسخ داد.

ی ابتدا به برگزاری سمینار مزبور اشاره کرد
تین اظهار داشت: بنابر اطلاعاتی که بمن
ند این اولین گردهمایی مسئولین ورزشی

نچه لازم است در لید این خبرها قرار گیرد
ترین فراز آنهاست که باید به طرز مشخص
شود و از کلی گویی پرهیز گردد.

به همان اندازه که لید بی محتوا مناسب
ست، لیدی هم که به شش عنصر خبر به
رت کامل پاسخ گوید مناسب نمی باشد. مثال
گرچه تا حدودی اغراق آمیز است، ولی نمونه
منسوخ شده ای را نشان می دهد که به شش
مر خبر پاسخ می گوید. نمونه تجدیدنظر شده
زیر آن برای مقایسه آمده است. از نقطه نظر
تر خوانندگان، لید اول حاوی مطالب زائد و
همیت است که در نمونه دوم، جزئیات واقعه
پاراگرافهای بعد شرح داده می شود:

عباس حسین زاده زشکسی، ۱۷ ساله،
ش آموز دبیرستان ابن سینا، ساعت ۳
از ظهر دیروز هنگام عبور از خیابان کریمخان
با اتوبوس شماره ۱۴۲۷۲ - تهران به
دگی حسین نیکنام، ۴۸ ساله، تصادف کرد
ساعتی بعد به علت خونریزی مغزی در
ارستان سینا در گذشت.

ش آموز ۱۷ ساله ای بعد از ظهر دیروز پس از
د ف اتوبوس، به علت خونریزی مغزی
یمارستان سینا در گذشت.

برای نگارش لید مناسب می توان از عناصر
ری؟ کجا؟ کی؟ چه؟ چرا؟ چگونه؟ و ارزشهای
ری (شهرت، دربرگیری، برخورد، ...)
ک گرفت. نکته دیگر اینکه لید را می توان
کید بر هر یک از عناصر خبر ساخت که خود
به بحث جداگانه ای دارد.

برای نگارش «لید» یا اولین پاراگراف
سبک هرم وارونه به موارد زیر بساید توجه
ست:

د حاوی مطالب مبهم، گنگ و جزئی نباشد.
د داد کلمه های لید از ۴۰ واژه تجاوز نکنند و
اکثر دو جمله باشد.

م و نام خانوادگی افراد (منابع خبری)
صورتی در لید نوشته شود که خواننده
خواندن آن بتواند قیافه آن فرد را در
ن خود مجسم کند. در غیر این صورت بهتر
ت از دیگر خصوصیات فرد (سمت، شغل،
...) برای معرفی او در لید استفاده شود.

سبک هرم وارونه، محتوای لید بسا تیر
همانگ است و یک مطلب را بیان می کند.

● اگر لید مهمترین مطلب یک رویداد را به روشنی بیان کند احتمال اینکه خواننده خبر را بخواند زیادتر است.

* به طور کلی لید «چکیده مهمترین مطالب» را به
صورت مشخص باز گو می کند.

باتوجه به مواردی که عنوان شد، سبک هرم
وارونه بعنوان مناسبترین سبک نگارش برای
مطالب خبری روز (مصاحبه، سخنرانی،
سمینار، ...) پیشنهاد میشود. این سبک
برتریهایی دارد که به طور خلاصه، به برخی از
آنها در زیر اشاره می شود:

۱- در لید چکیده مهمترین مطلب ارائه
می شود.

۲- از نظر خواننده، زمان کمتری برای
دریافت پیام خبری لازم است.

۳- خواننده را خسته نمی کند.

۴- حس کنجکاوی خواننده را از جنبه نیاز
خبری فوراً ارضاء می کند.

۵- متن خبر بر پایه ارزش مطالب تنظیم
می شود.

۶- خواننده را به خواندن خبر بهتر ترغیب
می کند.

۷- از لحاظ تیر نویسی و ماکت بندی کار را
ساده می کند.

کاستیهایی که برای سبک هرم وارونه
برمی شمردند، مانند: «چون مطالب مهم در همان
ابتدای خبر قرار می گیرد بنابراین احتمال
خواندن بقیه خبر کاهش می یابد» «ویا» اعمال
نظر خبرنگار در برجسته کردن مطالب بیشتر از
سایر سبکهاست»، در کنار برتریهایی که این
سبک دارد ناچیز است. باید در نظر داشت که
خواننده، خبرهای روزنامه را انتخاب می کند و
اجباری در خواندن همه خبرها ندارد و بنابراین
باید پیام خبری را به شادگی و روشنی برای او
تنظیم کرد و راههای ترغیب او را یافت. انتخاب
تیر، لید، عکس، نقشه و نمودار مناسب
می تواند از عوامل ترغیب کننده باشد. ●

پانویسها

۱- دانشکده علوم ارتباطات اجتماعی (سابق) در حال حاضر در دانشکده علوم
اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی ادغام شده و گروه آموزشی ارتباطات
اجتماعی را شامل می شود. تا قبل از تصویب برنامه دوره کنسارشناسی
مستقل علوم ارتباطات با دو شاخه «روزنامه نگاری» و «روابط عمومی» در
مردادماه ۱۳۶۹ توسط شورای عالی برنامه ریزی وزارت فرهنگ و آموزش عالی،
شاخه ارتباطات اجتماعی. به عنوان یکی از شاخه های دانشگاه رشته علوم
اجتماعی در این دانشکده تدریس می شد. از سال تحصیلی ۷۰-۱۳۶۹، رشته
مستقل علوم ارتباطات با دو شاخه «روزنامه نگاری» و «روابط عمومی» در
دانشگاه علامه طباطبائی دایر می شود.

۲- «ویلبر شرام» از اولین افرادی بوده است که در مقاله سال
۱۹۴۹ مفاهیم و منافع آنی و آتی را مطرح و بررسی کرده است.
پژوهشگران دیگری هم این زمینه را تعقیب کرده اند. رجوع کنید به:

Wilbur Schramm, "TXHE Nature of News", *Journalism Quarterly*, 26:259-69 (1949); Wilbur Schramm; Jack Lyle, and Edwin Parker, "Patterns of Childrens' Reading of Newspapers", *Journalism Quarterly*, 37: 35-40 (1960); Jack Lyle, "Immediate vs. Delayed Reward Use of Newspapers by Adolescents", *Journalism Quarterly*, 39: 83-5 (1962); V. Petila, "Immediate vs. Delayed Reward in News Newspaper Reading", *Acta Sociologica*, 12 (1969); Herbert Kay, "Toward an Understanding of News Reading Behavior", *Journalism Quarterly*, 31: 15-32 (1954); Naim Badii and Walter J. Ward, "The Nature of News in Four Dimensions", *Journalism Quarterly*, 57:243-8 (1980); Michael W. Singletary, "Reliability of Immediate Reward And Delayed Reward Categories", *Journalism Quarterly*, 62: 116-20 (1985).

۳- دکتر نغم بدیمی، «مبایهای گزینش خبر: کدام خبر، چرا؟»، «وسانه»
فصلنامه مطالعاتی و تحقیقاتی در وسایل ارتباط جمعی، سال اول، شماره
اول، بهار ۱۳۶۹، صفحات ۴۰ تا ۴۵

4-Michael Ruffner, "An Empirical Approach for the Assessment of Journalistic Writing", *Journalism Quarterly*, 58:77-82, (1981); Herbert Kay, "Toward an Understanding of News Reading Behavior", *Journalism Quarterly*, 31: 15-32 (1954); George A. Hough, *News Writing*, 3rd ed., Dallas, Tx: Houghton Mifflin, 1984; Bruce Westley, *News Editing*, 3rd ed., Dallas, Tx: Houghton Mifflin, 1980; Douglas A. Anderson and Bruce D. Itule, *Contemporary News Reporting*, Westminster, MD: Random House, 1984; Warren Burkett, *News Reporting: Science, Medicine, and High Technology*, Ames, Iowa: Iowa State University Press, 1986. Julian Harris, B. Kelly Leiter, and Stanley Johnson, *The Complete Reporter*, 5th ed., New York, N.Y.: MacMillon Publishing Co., 1985.

5- Michael Ryan and James W. Tankard, Jr. *Basic News Reporting*, Palo Alto, Calif.: Mayfield Publishing Co., 1977, pp. 101-104.

۶- برای مطالعه بیشتر در باره خصوصیات و عناصر خبر رجوع کنید به: دکتر
کاظم معتمدنژاد با همکاری دکتر ابو القاسم منصفی روزنامه نگاری: با فصلی
جدید در بازنگری روزنامه نگاری معاصر، چاپ سوم، تهران: مرکز نشر سپهر،
۱۳۶۸، صفحات ۲۲ تا ۲۶.